

חברות של אמת

קפה דילמה

מטרות

- קידום החשיבה המוסרית באמצעות עיסוק בדילמות ערכיות
- פיתוח יכולת חשיבה עצמאית, רחבה ורב-מימדית
- פיתוח כישורי דיון ושיח

ציוד

- דפי אירוע - דילמות
- דפי עזר לדיון בדילמות
- דפים וכלי כתיבה

הכנה לפעילות

מכינים מראש 3 שולחנות עם כסאות סביבם. במרכז כל שולחן מניחים דף עזר לדיון ודף אירוע – על כל שולחן אירוע אחר.

מומלץ לשוות לחדר הפעילות אווירה של בית קפה: לקשט, לפרוש מפות על השולחנות, להכין כיבוד קל, שתיה חמה וכיו"ב.

מהלך הפעילות

מזמינים את הקבוצות לשבת סביב השולחנות. מבקשים מכל אחת לקרוא את דף האירוע שלה ולערוך דיון עפ"י ההנחיות שבדף העזר.

מקציבים כרבע שעה לדיון בכל אירוע ולאחר מכן מחליפים את האירועים בין הקבוצות כך שכל הקבוצות יעסקו בכל שלוש הדילמות.

מומלץ לצרף לכל קבוצה איש צוות שיסייע בהפריית הדיון.

במליאה, מזמינים את החניכים לשתף במהלך הדיון ובתובנות שעלו בקבוצה.

פתיחה

מהי דילמה מוסרית?

דילמה מוסרית היא בעיה בתחום המוסר העוסקת בשאלה מה ראוי או לא ראוי לעשות. הדילמה המוסרית נוצרת כאשר נדרשת הכרעה מעשית בין שתי אפשרויות פעולה (או יותר) המשקפות שני ערכים חשובים המתנגשים זה עם זה.

בדילמה מוסרית אין מצב של בחירה בין עמדה ערכית לבין עמדה שאינה ערכית, אלא בין שתי עמדות ערכיות. האדם מתקשה להכריע כיצד עליו להחליט ומה עליו לעשות, לפי איזה ערך לפעול, כאשר כל החלטה באה על חשבון ערך אחר שחשוב בעיניו.

לכל הכרעה יהיה גם מחיר בעייתי. לדילמות מוסריות אין תשובה חד משמעית של נכון או לא נכון, וניסיון להימנע מהחלטה – כמוה כהחלטה.

כאשר אנו מכריעים בדילמה מוסרית, אנו קובעים הלכה למעשה את **סולם הערכים** שלנו, המשקף את הזהות המוסרית שלנו.

(מעובד מתוך "להיות אדם" – אגף מורשת- תרבות יהודית ישראלית)

שאלות לדיון במליאה

א. שתפו בתהליך קבלת ההחלטה בקבוצה, האם היו קולות שונים בקבוצה? האם הייתה אחידות דעים?

ב. איך התקבלה ההכרעה לגבי הדילמה בקבוצה?

ב. ממה לדעתכם נובע הדמיון? מה יוצר את ההבדלים?

ג. האם היה ערך משותף לכולם?

ד. האם חשוב שתהיה הסכמה לגבי ערכים מסויימים, או שזהו עניין של דעה והעדפה אישית בלבד?

ו. האם כולם שלמים עם החלטת הקבוצה?

דגשים למדריך

- בשאלות ערכיות אין אמת או שקר/נכון או לא נכון, דיון בדילמות ערכיות מסייעת לנו להרחיב את נקודות המבט שלנו, לפתח ראייה רחבה יותר ולהיות פתוחים לקבל דעות שונות משלנו.
- לעיתים קרובות חילוקי דעות נובעים מהעובדה כי אנשים שונים שמים דגש שונה על ערכים מסויימים. זו הסיבה שלעיתים קרובות קשה לנו מאוד להכריע בדילמה מוסרית.
- חשוב להבהיר כי סולם הערכים הפרטי והחברתי שלנו הוא דינמי ומשתנה לעיתים, כפי שגם העדפותינו ודעותינו בנושאים שונים, משתנות מעת לעת.

דף עזר לדיון דילמה

תיאור האירוע

תיאור האירוע בצורה פשוטה וניטרלית

הדמויות הפועלות

מיהו בעל הדילמה?

מהי השאלה המעשית שבפניה הוא עומד?

התנגשות בין ערכים

בין אילו ערכים מתלבט בעל הדילמה?

פתרון

אילו אפשרויות עומדות בפניו?

נסו לחשוב על מספר רב של דרכים לפתרון הדילמה,

וחישבו מהם היתרונות והחסרונות של כל דרך?

הכרעה ונימוק

הדילמה של תמר

תמר ויעל בנות 16, חניכות בפנימיית "נווה גנים". הן חברות טובות כבר הרבה שנים, אין ביניהן סודות והן מספרות הכל אחת לשנייה. לפני חודש יעל הייתה במסיבה והכירה את עומר - בחור שממש מצא חן בעיניה. עומר הזמין אותה לצאת איתו ויעל הייתה בעננים. העניינים התקדמו במהירות והשניים הפכו לחברים. עומר בחור מצחיק וחכם וגם מאד הרפתקן. הוא אוהב לנסות דברים חדשים גם אם הם מסוכנים. יעל סיפרה לתמר שעומר מעשן גראס והוא שכנע אותה לעשן יחד איתו. הוא גם ביקש ממנה לשמור אצלה בחדר את החומר כי הוא פוחד שהוריו יגלו זאת ויענישו אותו. יעל הסכימה והחביאה את החומר במגירה שבארון חדרה. היא השביעה את תמר שלא תגלה זאת לאף אחד. תמר מתלבטת מה לעשות וכיצד לנהוג.

מה דעתכם?

הדילמה של שיר

רועי, אחד החניכים המקובלים בפנימייה, פתח קבוצת ווטסאפ שנקראת "כולם שונאים את נועה". נועה כמובן לא צורפה לקבוצה והיא לא יודעת עליה. שיר צורפה לקבוצה, והיא מכירה את נועה, למרות שאינן חברות.

רועי לועג לנועה וכותב עליה מילים לא יפות. חלק מהחברים משתפים איתו פעולה וחלקם פשוט מתעלמים.

רועי הציע לצלם את נועה בפוזות מביכות ולהפיץ את הסרטון. שיר מרגישה כעס וחוסר נעימות אך היא חוששת לצאת נגד רועי שידוע בפנימייה כנער בעל כוח השפעה רב. היא פוחדת שיתנקם בה...

מה הייתם מציעים לשיר לעשות?

הדילמה של יוסי

להנהלת בית הספר נודע שתלמיד גנב טופס מבחן, והעביר אותו לתלמידי הכיתה כך שכולם ידעו מראש את השאלות לפני יום המבחן. החשד נפל על ערן, שהיה תלמיד עם בעיות התנהגות קודמות. ההנהלה החליטה להשעות אותו לחודש, ואולי אף להעביר אותו לבי"ס אחר.

יוסי ידע שחברו הטוב והמקובל בכיתה, דור, הוא זה שגנב את טופס המבחן כדי להראות לכולם שהוא מנהיג מקובל. יוסי מרגיש לא בנוח, חש במצוקה ומתלבט מה עליו לעשות.

מה דעתכם?

